

РОЗДІЛ 5 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.111'25:808.51:32](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.40>

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ Б. ДЖОНСОНА ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

LINGUO-STYLISTIC FEATURES OF B. JOHNSON'S POLITICAL SPEECHES AND THEIR TRANSLATION INTO UKRAINIAN

Борбенчук І.М.,

orcid.org/0000-0003-3531-6884

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Данилюк А.С.,

orcid.org/0009-0004-5890-697X

студентка II курсу магістратури факультету лінгвістики

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Статтю присвячено дослідженню лінгвостилістичних особливостей політичних промов Бориса Джонсона, що є актуальним через підвищений інтерес суспільства до політичних постатей та їхньої комунікації з широкою аудиторією. Зауважено, що промова є історичним явищем, що бере свій початок з античних часів. Ораторська промова, відіграючи важливу роль в суспільному житті давніх греків і римлян, під впливом культурно-історичних чинників зуміла утвердити тісний зв'язок з політичним життям в середньовічній Європі. З'ясовано, що сучасні вивчення політичного дискурсу детермінували наукові дослідження про уточнення самого поняття, його класифікацію, властивості й застосування. Політична промова як самостійний жанр політичного дискурсу відзначається використанням специфічних мовновиражальних засобів, що вирізняє такий текст з-поміж розмовних чи літературних, і дозволяє впливати на аудиторію й доносити конкретну інформацію.

На матеріалі виступів сучасного британського політика Бориса Джонсона (до уваги взято першу промову на посаді прем'єр-міністра "First speech as PM" та прощальну промову на цій посаді "Boris Johnson's farewell speech") було описано характерні лінгвостилістичні засоби та визначено специфіку їх перекладу українською мовою. Індивідуальному стилю Бориса Джонсона характерне використання граматичних й стилістичних прийомів, лексичних термінів і зворотів. Зокрема, епітети й повтори додають промові виразності й експресивності, антитези й метафори увиразнюють текст та фокусують на суперечливості думок політика. Завдяки гумору та іронії Борис Джонсон зменшує напругу серед слухачів й підсилює авторську позицію. Під час дослідження описано стратегії перекладу, застосовані для відтворення вихідного тексту українською мовою, що зберігають і передають почуття, емоції, переживання автора оригінального тексту, та відзначено важливість урахування культурного, соціального, політичного контексту цільової аудиторії при перекладі. Підсумовано, що промови британського політичного діяча Бориса Джонсона є складним і багатогранним феноменом, що гідно займає місце в світовому політичному дискурсі.

Ключові слова: лінгвостилістичні особливості, політичний дискурс, політична промова, стратегія перекладу.

The article is focused on the study of the linguo-stylistic features of Boris Johnson's political speeches. The relevance of the study is due to the increased public interest in political figures and their communication with a wide audience. It is noted that political speech is a historical phenomenon originating from ancient times. Oratory, playing an important role in the public life of the ancient Greeks and Romans, under the influence of cultural and historical factors, served to establish a close connection with political life in medieval Europe. The paper shows that modern studies of political discourse determine scientific research on the clarification of the concept itself, its classification, characteristics and application. Political speech as an independent genre of political discourse is characterized by the use of specific linguistic means, serving to distinguish the text from colloquial or literary ones, and allows influencing the audience and conveying specific information. On the material of Boris Johnson's speeches (the first speech as Prime Minister "First speech as PM" and the last speech in this position "Boris Johnson's farewell speech"), the authors describe specificities of linguo-stylistic devices and define the regularities of their translation into Ukrainian. The individual style of Boris Johnson is characterized by the use of grammatical and stylistic devices, specific lexical terms and phrases. In particular, repetitions and epithets make speech more expressive, antitheses and metaphors emphasize the text and focus on the contradictions of the politician's thoughts. Thanks to humor and irony, Boris Johnson reduces the tension among listeners after a long speech and strengthens his

position. The study describes the translation strategies used to reproduce the original text in Ukrainian, aimed at preserving the style of speech and conveying the speaker's feelings, emotions, experience. The importance of taking into account the cultural, social, and political contexts of the target audience during translation is also noted. It is concluded that the speeches of the British politician Boris Johnson are a complex and multifaceted phenomenon that occupies an important place in the world political discourse.

Key words: linguistic and stylistic means, political discourse, political speech, translation techniques.

Постановка проблеми. Політичний дискурс займає важливе місце в суспільному житті, відіграючи ключове значення в керуванні, розвитку і функціонуванні державного механізму певної країни. Сучасний стан міжнародного правління, пов'язаний із змінами в світовій політиці, вимагає будувати відносини із державами та її лідерами, використовуючи політичні промови для досягнення поставлених цілей. Цілком закономірно, що політична риторика привертає увагу широкої аудиторії, а відтак і науковців, які прагнуть всесторонньо осягнути це явище й визначити способи впливу та маніпулятивні тактики, причини успіху/невдачі, характерні ознаки індивідуального стилю мовця. **Актуальність дослідження** зумовлена підвищеною зацікавленістю суспільства до політичних постатей та їхньої комунікації з широкою аудиторією. Крім того, комплексне вивчення текстів політичного дискурсу з урахуванням історичного контексту й лінгвокультурних чинників дає можливість з'ясувати індивідуальний стиль окремого політичного діяча й сформулювати мовну картину світу будь-якого сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суспільно-політичні процеси, що відбуваються у світі, становлять інтерес для різних галузей знань (політологія, культурологія, масова комунікація, соціологія тощо), значна частина досліджень припадає на лінгвістику. Проблеми вивчення політичного дискурсу присвячені роботи українських (О. Антонюк, Г. Вусик, І. Гурський, Д. Жибак, В. Павлуцька, О. Падалка, В. Підгрушний) та іноземних (Д. Аллен, К. Берк, Р. Водак, Дж. Лакофф, Г. Ремер, Х. Шаффнер) науковців, а об'єктом досліджень виступає публічне мовлення як визначних політиків минулих десятиліть (М. Тетчер, В. Черчилль, Б. Клінтон, Б. Обама), так і сучасних постатей міжнародної політичної спільноти (Г. Клінтон, Д. Трамп, Б. Джонсон, Джо Байден, Б. Джонсон). Основні тенденції дослідження політичних промов спрямовані на вивчення фонетичних (О. Алексієвець, В. Савчук, І. Андрущенко, В. Гавриленко, Д. Тітарова) і лексичних особливостей (О. Карабута, С. Моркотун, Я. Снісаренко, Г. Соловей), фразеологічного рівня (Н. Демченко, І. Клименко, С. Кльось, Я. Костін, Л. Шевчук), специфіки перекладу промов українською

мовою (Д. Зінковська, І. Клименко, В. Лобода, С. Моркотун, М. Усенко, І. Фесенко) тощо.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні лінгвостилістичних особливостей промов сучасного британського політика Бориса Джонсона та визначенні основних перекладацьких стратегій, використаних для їх відтворення українською мовою. Мета дослідження зумовила реалізацію таких **завдань**: окреслити основні характеристики політичної промови та соціально-культурні особливості цільової аудиторії; виділити лінгвостилістичні засоби у промові Бориса Джонсона; виявити закономірності використання перекладацьких стратегій для відтворення змісту й індивідуального стилю відомого діяча.

Для дослідження було обрано дві промови британського політика Бориса Джонсона: перша на посаді прем'єр-міністра (First speech as PM), виголошена 24 червня 2019 року, та прощальна на цій посаді (Boris Johnson's farewell speech), виголошена 07 липня 2022 року.

Виклад основного матеріалу. Традиція укладання і виголошення промови бере свій початок з античної культури, коли ораторське мистецтво займає провідне місце в житті давніх греків. Посмертні слова над загиблими воїнами, адвокатські й судові виступи, офіційні (державні) повідомлення спонукали до напрацювання майстерності, що дозволяла шляхом свідомого застосування спеціальних технік мати успіх у слухачів. Грецькі мислителі Горгій (483–375) й Аристотель (384–322) стали першими теоретиками ораторського мистецтва й зробили неоціненний внесок в його розвиток. У трактаті «Риторика» Аристотель висловив думки про політичну промову й зазначив, що саме риторика є мистецтвом переконання через слово й має пряме відношення безпосередньо до політичних виступів, оскільки вміння переконливо висловлювати ідеї й впливати на суспільну думку є невід'ємним навиком для політиків та лідерів [2, с. 43]. Інтенсивність суспільного життя стимулювала діяльність римських ораторів і теоретиків (Цицерон, Тацит, Квінтіліан), в подальшому на цей процес вплинула поява християнських промов (Василій Великий, Григорій Богослов, Іоанн Златоуст) та літературно-естетичних трак-

тагів (Ієронім, Августин). Тісний зв'язок між риторикою і політичним життям в Італії відновився у VI ст. (Кассіодор, Ісидор), в Німеччині – в X ст. (Еккегарт IV), у Франції – в XII ст. (Марбо з Ренна) [4, с. 87–88].

Внаслідок глобальних світових процесів (війни, науково-технічний прогрес, політичні перегони, жорстка конкуренція державних діячів тощо) постала потреба у визначенні механізмів потужного впливу цього виду комунікації на широку аудиторію. На поч. XX ст. циркуляція політичної інформації починає набирати своєрідних рис й з'являються праці американських дослідників (У. Ліппман, В. Джеймс, Г. Уоллеса) [3, с. 108], де підкреслюється важливість інформування громадян шляхом виголошення промов задля здорового функціонування демократії [12, с. 176]. Західні дослідження феномену «політична промова» пов'язані з іменами таких дослідників як Т.А. ван Дейк, О. Іссер, Р. Ратмайр, Т. Ройте. Серед українських представників питання політичних виступів стало предметом студіювання в роботах О. Андрейченко, Т. Ковалевської, Н. Кутузи, Л. Нагорної [1, с. 73]. Так, за визначенням Л. Мацько політичною промовою є «завчасно підготовлений політичний виступ із негативними чи позитивними оцінками, конкретними фактами, обґрунтуваннями, з чітко окресленими планами, перспективною зміною» [5, с. 5]. Н. Хомський відзначає, що у політичних промовах функціонує вищість ідеологічних цінностей над фактами, перевага впливу й оцінки над інформуванням, емоціонального над раціональним, а характерними ознаками мови політики є *сміслово невизначеність* (політики часто висловлюють свої переконання в максимально завуальованому вигляді), *фантомність* (багато знаків, жестів, термінів, використаних під час політичного виступу; не мають реальних денотатів), *езотеричність* (сенс певних понять зрозумілий лише малій аудиторії) й *театральність* [9, с. 228–231]. Різні види промов (парламентська, передвиборча, партійна, дипломатична, вітальна) обумовлюють використання специфічних мовно-виражальних одиниць, що вирізнятимуть текст з-поміж розмовних чи літературних.

Перша промова Б. Джонсона на посаді прем'єр-міністра Великої Британії відзначається значною кількістю лінгвостилістичних прийомів, застосованих з конкретною метою. Зокрема, *повтори* підсилюють вплив на емоційну складову аудиторії та привертають увагу до ключових суспільно-політичних питань і проблем. Політик неодноразово послуговується такими

лексичними конструкціями, як “*And so I am standing before you today*”, “*And so I am announcing now*”, “*And so I am today building a great team*”, “*And let's start now*” [10], що фокусують увагу на важливому. *Емоційно-забарвлена лексика* й *епітети* є своєрідним обрамленням політичної промови, їх використання надає додаткової виразності й експресивності: “*fantastic new road and rail infrastructure*”, “*higher wages, and a higher living wage, and higher productivity*” [10]. Застосування *антитез* створює контраст ідей та підкреслює суперечливість думок, що начебто породжуються в голові прем'єр-міністра під час виступу. Наприклад: “*doubters*” і “*doomsters*”, “*free speech*” та “*the rule of law*”. У цій промові зафіксовані *метафори*, які увиразнюють текст. Наприклад: “*unleash the productive power*”, “*the awesome foursome that are incarnated in that red, white, and blue flag*” [10]. Політик вдається до *паралелізму*, коли речення побудовані за однаковою схемою або вживані однакові конструкції, що робить їх більш ймовірними для запам'ятовування публіки. В такий спосіб простежуємо приховану *анафору*: “*My job is to ...*” (вживається 5 разів), “*And let's...*” (вживається 6 разів). У цій промові Б. Джонсон доносить до аудиторії думку, якою прагне здивувати й переконати, для чого використовує *гіперболу*: “*to create free ports that will drive growth and thousands of high-skilled jobs*” [10].

Остання політична промова Б. Джонсона на посаді прем'єр-міністра Великої Британії вирізняється лексично-стилістичним розмаїттям, в ній чітко простежується *адресат*. Політик звертається до різних груп аудиторії, таких як “*ladies and gentlemen*”, “*fellow Conservatives*”, “*British people*”, “*voters*”, “*everyone behind me in this building*” [11], що підкреслює його єдність й рівність із представниками й групами суспільства незалежно від їх походження, що також робить мовця більш привабливим в очах публіки. Промова містить *порівняння* та *аналогії*, що допомагають пояснити й підкреслити точку зору автора: “*I am now like one of those booster rockets that has fulfilled its function*”, “*And like Cincinnatus I am returning to my plough*” [11]. Характерними для прощального виступу є *іронія* та *гумор*, що підсилюють авторську позицію та зменшують напругу серед аудиторії після тривалого часу сприйняття монотонної інформації. Прикладом може слугувати висловлювання “*And because of the speed and urgency of what you did – everybody involved in this government*” [11], у якому Б. Джонсон іронічно говорить про зусилля й швидкість досягнень уряду. Влучні

метафори й **порівняння** конкретизують перспективи майбутнього: “*the torch will finally be passed to a new Conservative leader*” [11] – метафора передачі факелу підкреслює зміну лідерства; “*the baton will be handed over in what has unexpectedly turned out to be a relay race*” [11] – порівняння з біговою естафетою вказує на несподіваний характер зміни лідерства.

З огляду на перекладацький напрямок політичного дискурсу, нині відсутня уніфікована класифікація стратегій перекладу, якими можна послуговуватися в процесі відтворення оригінального тексту іншою мовою. Дослідники намагаються знайти оптимальне рішення, враховуючи лінгвістичні аспекти, як-от структуру, граматику, стилістичний і лексичний склад висловлювання. Зокрема, М. Бейкер, вивчаючи стратегії відтворення політичного дискурсу, вирізняє 6 тактик: компенсацію, калькування, граматичну заміну, опущення/додавання, буквальный переклад [8, с. 42].

При виборі стратегії перекладу політичної промови слід пам'ятати про соціально-культурну адаптацію тексту оригіналу, коли відтворений текст несе смислове навантаження для будь-якого реципієнта. Також важливо враховувати соціально-культурні явища, що дозволяють перекладачеві додавати, трансформувати, розширено пояснювати чи навпаки опускати ті поняття, що недопустимі з моральних, ідеологічних, естетичних міркувань у цільовій мові перекладу [1, с. 75]. Політична промова є повноцінним інформаційним ресурсом для великої кількості людей, а сфера політики тісно пов'язана із специфічним використанням мовних засобів мови задля переконання і контролю [7, с. 17]. Перекладачеві необхідно розуміти як загальний сенс всього виступу політика, так і глибоко занурюватися в значення окремих елементів, аби досягнути максимальної міри адекватності вихідного тексту. Для перекладу промов Б. Джонсона було використано ряд технік і прийомів, що дозволило його виступам бути цікавими і зрозумілими та зберегти індивідуальний стиль.

Прийом компенсації полягає у тому, що певні одиниці оригіналу передаються іншими, подібними одиницями мови перекладу у вихідному тексті, та не передбачає збереження граматичних, лексичних, стилістичних особливостей оригінального висловлювання [8, с. 42]. У прощальній промові Б. Джонсона необхідність застосування компенсації виникає з перших слів, якими діяч розпочинає виступ: “*This is it, folks*”. Переклад речення без компенсації концепту *folks* – *народи*

в українському варіанті досить непевний, оскільки буквализм «Ось і все, народи» є узагальнюючим та може неоднозначно сприйматися широкою аудиторією. Доречніше перекласти поняття “*folks*” більш нейтральним «*друзі*», «*товариші*» → «*Ось і все, друзі*».

Стратегія калькування є доречною у випадку, коли структура оригінального і вихідного текстів дуже подібні між собою, оскільки полягає у буквальному відтворенні висловлювання [8, с. 43]. Застосування такого прийому вимагає від перекладача володіти знаннями про культурні, політичні й ідеологічні реалії, щоб при перекладі вжити слова-реалії, які є своєрідними орієнтирами, що «відсилають до певного суб'єкта політики і слугують ознакою прихильності політика до певної ідеології» [6, с. 76]. Яскравим прикладом цього є рядки промови: “... *a new Prime Minister will shortly go to meet a fantastic group of public servant: the people who got Brexit done*” – «... *новий прем'єр-міністр незабаром вийде зустрітися з фантастичною групою державних службовців: людей, які домоглися Брекситу*» [11], де “*Prime Minister*” є загальноновживаним політичним терміном (калькування), а фраза “*the people who got Brexit done*” мотивує залучення стратегії описового перекладу, тобто трактувати поняття “*Brexit*” – «*вихід Великої Британії із Європейського Союзу*», щоб в подальшому цей термін був зрозумілий аудиторії.

Стратегія граматичної заміни полягає у абсолютній зміні структури оригінального висловлювання під час перекладу [9, с. 43]. Пам'ятаючи про важливість збереження семантичної й структурної рівності та комунікативно-функціональних особливостей, інколи виникає потреба у застосуванні саме такої заміни. У першій промові Б. Джонсона на посаді прем'єр міністра при відтворенні оригінального висловлювання “... *and whose brand and political personality is admired and even loved around the world*” – «... *й бренд і політична особистість якого викликають захоплення та навіть любов у всьому світі*» при перекладі українською мовою варто замінити пасивну конструкцію на активну, що, звичайно, підкреслює розбіжності двох мов на структурному рівні. На лексичному рівні дієслівні форми “*admired*” і “*loved*” відтворюємо іменниками «*захоплення*» і «*любов*», що також передають зміст та ідею фрази.

Стратегія опущення/додавання застосовується для висловлювань через ряд характерних ім стилістичних, прагматичних, лексичних і функційних особливостей, які є неможливими для точного відтворення у вихідній мові [8, с. 44].

Додавати лексичні елементи або розширити когнітивну інформацію чи, навпаки, нехтувати ними задля уникнення смислового перенавантаження вирішує перекладач. Додавання/опущення ключових слів переважно компенсує недостатність дослівного перекладу політичних промов. Досить часто постає потреба в імплікації чи експлікації певного одиничного концепту або цілої конструкції. Так, у висловлюванні *“And as we prepare for a post-Brexit future, it is time we looked not at the risks but at the opportunities that are upon us”* [10] варто вдатися до додавання (експлікації) інформації для повного розуміння значення терміна *“Brexit”*, утвореного шляхом злиття *Britain + exit*: *«І коли ми готуємося до майбутнього після виходу Великої Британії із ЄС, настав час поглянути не на ризики, а на можливості, які перед нами відкриваються»*. Це дозволяє збагатити і поглибити зміст речення, яке стане зрозумілим широкій українській аудиторії.

При *буквальному перекладі* основна увага перекладача зосереджується на точному відтворенні лексичних одиниць однієї мови на іншу без суттєвих змін структури, стилю чи підтексту [8, с. 44]. Така стратегія є ефективною для побутових, загальновідомих концептів, але вона не здатна відтворити усі культурні поняття, власні назви, тонкощі й нюанси оригінального тексту. Оскільки буквальный переклад розглядається як точне, але водночас яскраве відображення дійсності, то стратегія часто використовується при перекладі текстів політичного жанру [3, с. 110]. Наприклад, її застосування з легкістю реалізується у такому політичному висловлюванні Б. Джонсона: *“Because it is time we unleashed the productive power not just of London and the South East, but of every corner of England, Scotland, Wales and Northern Ireland”* – *«Тому що настав*

час нам вивільнити продуктивну потужність не тільки Лондона й Південного Сходу, але й усіх куточків Англії, Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії» [11], де всі лексичні одиниці зберігають образність, розмовний стиль і питоме значення як в оригіналі, так і в українському перекладі. Завдяки цьому дотримується одна з важливих вимог до перекладеного тексту – пробудити ті ж почуття, емоції, переживання, які вклав автор оригінального тексту.

Висновки. Політична промова є вагомою складовою сучасного соціуму та визначає вектор розвитку світового політичного життя. Публічний виступ слугує суміжною ланкою у спілкуванні риторика з аудиторією, тому правильна й чітка побудова промови надзвичайно важлива й потребує використання специфічних мовновиражальних засобів задля досягнення конкретної мети. Публічні виступи британського політика Бориса Джонсона завжди привертають увагу своєю експресивністю, оригінальністю й тонким відчуттям настрою слухачів. Індивідуальному стилю політика властиве вживання лінгвостилістичних засобів (метафора, епітети, повтори, звернення, іронія, гумор тощо), що підсилюють його позицію, переконують і тримають в напрузі, змушують задуматися і навіть засміятися. Завданням перекладача є, власне, не лише передати зміст промови українською мовою, застосовуючи перекладацькі тактики та стратегії, але й врахувати соціокультурний і політичний контекст цільової аудиторії, відтворити семантичну і структурну рівність оригінального й перекладеного тексту, зберегти емоційно-чуттєвий рівень тексту. В перспективі вбачаємо дослідження й інших промов Бориса Джонсона, що дозволить розкрити унікальність стилю та ораторської майстерності політика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Євтушина Т. О., Затворницька В. Ю. Прецедентні феномени політичного дискурсу (на прикладі промов Перта Порошенка). Вісник ОНУ. Сер.: Філологія. 2016. Т. 21, вип. 2(14). С. 73–78.
2. Крапива Ю. В. Крікун Д. А. Політична промова як різновид політичної комунікації. Закарпатські філологічні студії. Ужгород: Ужгородський національний університет. 2019. Том 2. Випуск 11. С. 42–45.
3. Кривенко С. О. Мотиви трагічності та комічності в сучасному політичному дискурсі України. Політичне життя. 2018. №3. С. 108–113.
4. Курціус Е. Р. Європейська література і латинське середньовіччя. Львів : Літопис, 2007. С. 87–88.
5. Мацько Л. І. Лінгвістична риторика. Наука і сучасність: зб. наук. праць. Ч. 4. Київ : Логос, 1999. С. 3–16.
6. Моркотун С. Б. Відтворення експресивності лексичних одиниць при перекладі текстів політичного дискурсу. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка Філологічні науки. Вип. 1 (85). 2017. С. 75–79.
7. Петренко В. Особливості визначення політичної мови. Політичний менеджмент. 2007. № 2. С. 16–24.
8. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London : Routledge, 2011. 352 p.
9. Chomsky. N. Language and Politics. California: AK Press, 2004. 376 p.
10. Johnson B. Boris Johnson: First speech as PM. 2019. URL : <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49102495> (дата звернення 17.08.2023)

11. Johnson B. In full: Boris Johnson's farewell speech as UK prime minister. 2022. URL: <https://www.telegraph.co.uk/politics/2022/09/06/full-boris-johnson-farewell-speech/> (дата звернення 20.08.2023).

12. Lippmann W. Public Opinion. New York: Macmillan, 1922. 418 p.

УДК 101 (075.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.41>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ОПЕРАЦІОНАЛІЗМУ В СИСТЕМІ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД

IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF OPERATIONALISM IN THE AUTOMATED TRANSLATION SYSTEM: A PHILOSOPHICAL APPROACH

Дем'янчук Ю.І.,

orcid.org/0000-0001-8722-5568

кандидат економічних наук,

*викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

Степанюк М.В.,

orcid.org/0000-0002-4803-8089

*викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

У науковій праці представлено імплементацію принципу операціоналізму в системі автоматизованого перекладу. До уваги береться розбиття тексту на сегменти, де кожен офіційно-діловий текст розбивається на менші лінгвістичні структури, такі як речення, терміносполуки; емпіричне тестування, в якому відбувається перевірка ефективності і точності перекладу та внесення необхідних змін для покращення результатів. Розширення розуміння емпіричного тестування системи автоматизованого перекладу дозволяє здійснити оцінку якості перекладу, перевірити відповідність контексту, визначити вплив перекладу на сприйняття тексту, верифікувати якість перекладу офіційно-ділової термінології, встановити продуктивність запропонованого підходу. Важливим є той факт, що принцип операціоналізму вимагає постійного оновлення та вдосконалення CAT-інструментів на основі новітніх лінгвістичних досліджень і технологічних досягнень. Таке оновлення дозволяє вдосконалити алгоритми перекладу, які спрямовані на прецизне відтворення терміносполуки. Окрім того, сучасні дослідження в галузі машинного навчання, нейромереж, природних мов сприяють формуванню ефективних моделей перекладу, які здатні враховувати специфічні терміни, терміносполуки, вирази, що використовуються в офіційно-ділових текстах НАТО, ООН, СОТ. Це уможливує вдосконалення CAT-інструментів й покращує процес управління офіційно-діловою термінологією та забезпечує її однозначне відтворення у цільовій мові. Системи автоматизованого перекладу вміщують термінологічні бази даних, що сприяють швидкому пошуку відповідного перекладу та встановленні текстових меж фрагмента, достатнього для розкриття змісту терміносполуки.

Принцип операціоналізму покладає акцент на те, що поняття, ідеї, цінності повинні бути конкретизовані і перетворені на вимірювальні показники для об'єктивного вивчення явища. У нашій праці принцип операціоналізму набуває ширших можливостей реалізувати той тип офіційно-ділових фрагментів тексту, в яких важливим аспектом аналізу залишається ідентифікація ключової інформації.

У таких випадках розбиття тексту на сегменти і залучення до цього процесу принципу операціоналізму підсилює значення узагальненої інформації, дозволяючи достовірно відтворювати факти і деталі повідомлення.

Ключові слова: принцип операціоналізму, автоматизований переклад, філософський підхід, офіційно-ділові тексти, терміносполука, корпусно-прикладне перекладознавство, НАТО, ООН, СОТ.

This research paper presents the implementation of the principle of operationalism in an automated translation system. The focus is on segmenting texts, where each official-business text is divided into smaller linguistic structures, such as sentences and terminology units. Empirical testing is conducted to verify the effectiveness and accuracy of translation, making necessary adjustments for improved results. Expanding the understanding of empirical testing in the automated translation system allows for evaluating translation quality, checking contextual correspondence, determining the impact of translation on text perception, verifying the quality of official-business terminology translation, and assessing the productivity of the proposed approach. An important aspect is that the principle of operationalism demands continuous updating and enhancement of computer-assisted translation (CAT) tools based on the latest linguistic research and technological advancements. Such updates allow for refining translation algorithms aimed at the precise reproduction of term-combinations. Additionally, contemporary research in the field of machine learning, neural networks, and natural language